

Yhteenvedo Kauskilan syksyn 2020 raudanvalmistuspaikan etsinnöistä

15.11.2020

Matti Hakulinen

Lauantaina 14.11 kymmenen henkilöä Jatuli ry:stä tutki metallinilmaisimilla ja näköhavainnoin Kauskilan Kaislasen järven seutua. Aiemmin 25.10 oli löydetty mm. rautakuonaa melko suppealta alueelta. Näistä löydöistä on erilliset tekemäni muistiot (29.10.2020 ja 7.11.2020).

Merkittävät löydöt olivat 25.10 rautakuonaa. Kuonakappaleet löytyivät suppeahkolta alueelta, joka on likimääräisesti merkitty alla olevaan nykykarttaan punaisella soikiolla.

Kuonaa löytyi 14.11 runsaasti lisää samalta alueelta. Sami Kiurun kuvissa alla seuraavalla sivulla on löytyneitä kuonan kappaleita. Kuvan laatoituksen ruutukoko on 10 x 10 cm. Alimmassa kuvassa kuona on lasimaisempaa ja kevyempää, metallinilmaisoin reagoi myös tähän kuonaan.

Viereiseltä mäeltä löytyi kartassa vihreällä ympyrällä esitetty noin puolimetriä syvä ja pinta-alaltaan noin parin neliömetrin kokoinen kuoppa. Kuoppaa epäiltiin hiilimiluksiksi. Kuopan pohjalta otettiin noin metrin syvyinen näyte, mitään kulttuurikerrokseen viittaavaa ei löytynyt. Maa-aines oli hienoa hiekkaa.

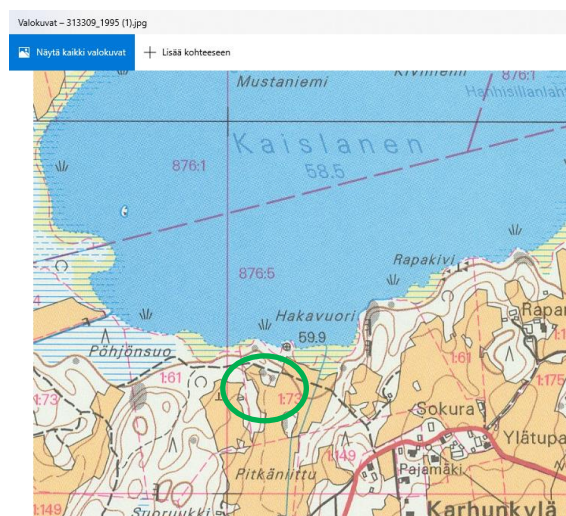
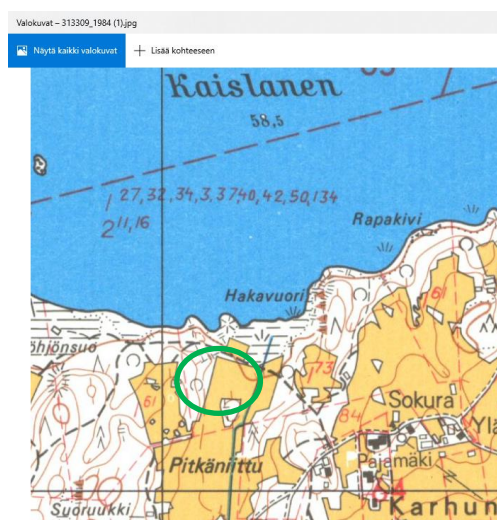
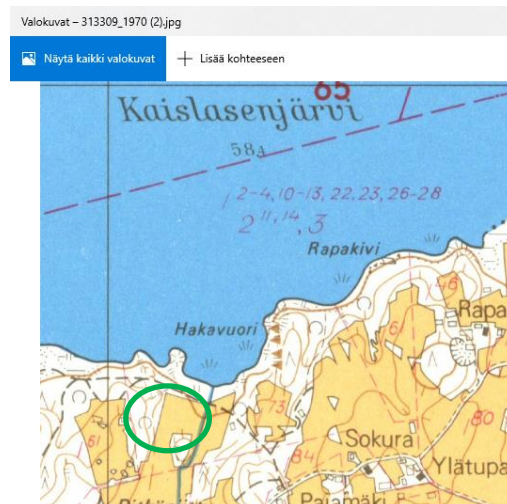
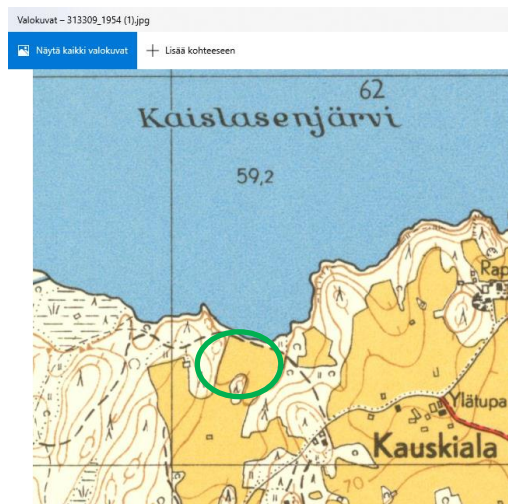

Pellonreunan lähistöllä metsässä oli näkyvissä hajonneita kivikasoja. Niiden alkuperästä ei ole käsitystä.

Alla ylimpänä peruskartat vuosilta 1954 ja 1970 sekä alempana vuosilta 1984 ja 1990.

Vertailemalla vuosien 1984 ja 1990 peruskarttoja, voidaan arvioida että mainittujen vuosien välisenä aikana alueella on raivattu nyttemmin jo osin metsitettyä peltoa. Raivauksen yhteydessä on maata muokattu pellon reunassa suhteellisen paljon. Tästä on merkinä parisen metriä korkeat jyrkät kivensekaiset maavallit raivatuksen pellon reunalla. Kuten edellä mainittiin, raivattu pelto on maavallien kohdalla osin jo uudelleen metsitetty.

Mielenkiintoinen yksityiskohta on, että Kaislasenjärveä on alennettu vuosien 1954 ja 1970 välisenä aikana lähes metri ja mahdollisesti jonkin verran jo aiemmin.

Käsitykseni on, että rautaa on pelkistetty raivatuksen metsän alueella tai lähistöllä ja kuona on esimerkiksi **raudanvalmistusuunin** hajottua pellon raivauksessa, levinnyt pellolla.

Periaatteessa kuonaa olisi voitu käyttää myös maanparantamiseen raivatulla pellolla. Tämä ei tunnu luultavalta, koska kuona keskittyy suppealle alueelle ja kuonan palat ovat osin suuria ja silloin niiden maanparannusteho on vähäinen. Toisaalta lähin paikka, jossa kuonaa nykyisin tuotetaan on Imatran Ovakon tehtaat. Sen kuona poikkeaa yleisesti maanparannukseen käytetystä masuunikuonasta. Soitin Ovakon tehtaille ja sieltä kerrottiin, että heidän kuonaa käytetään kylläkin maanrakentamiseen, mutta ei maanparantamiseen. Kuljetusmatkakin noin 50 kilometriä on pitkä, koska kuonan maanparantava vaikutus perustuu pääosin kalkkiin, jota on lähempänä ja tehokkaammassa muodossa.

Muita viitteitä raudanvalmistukseen

Kuonan löytöpaikasta noin puolen kilometrin etäisyydellä etelä-lounaaseen on Suoruukki niminen suo. Nimen suoruukki yhdistäisi helposti raudantekoon tai suomalmiin. Näitä nimiä on Kaakkois-Suomessa runsas kymmenen. Muualla Suomessa tätä karttanimeä ei ole. Allekirjoittanut ja Martti Muinonen kulkivat tahollaan erikseen rannasta suon lasku-uoman notkelmaa myöten suolle etsiskellen merkkejä saostuneesta raudasta. Notkelma on kivinen ja ryteikköinen ja siten vaikeakulkuinen. Sen pohjalla liris kirkasvetinen virta, jonka vesimäärä oli pari desilitraa sekunnissa. Mitään merkkejä raudasta ei havaittu.

Suo- järvimalmia on yleisemmin tarkasteltu aiemmissa muistioissa. Kauskilan lähiympäristön järvien rannat ja pohja ovat pääosin hienorakeista maa-ainesta, jossa järvimalmia ei juuri synny. Tällöin pienialaisen Suoruukki-suon mahdollisuudet on varmasti tarkoin selvitetty.

Kaislasen rantaan raudanvalmistuksen raaka-aineiden kuljetus vesitse olisi ollut helppoa kauempaakin. Raudanvalmistuksessa käytettiin puuhiilen lisäksi yleensä kalkkikiveä poistamaan epäpuhtauksia. Ihalaisen kalkkikiveä on käytetty vähintään viisisataa vuotta ja miksei kauemminkin. Ihalainen on vain noin viiden kilometrin päässä oletetulta raudanvalmistuspaikalta.

Raudanvalmistusuunin rakentamisessa käytettiin usein savea kivien muurauksessa ja uunin tiivistyksessä. Vaikka Kauskilan seudun alavat paikat ovat hienorakeisia, varsinaista savea on vähän. Sitä on maaperäkartan mukaan löytöpellolla ja jonkun verran muuallakin.

Mielenkiintoinen tieto olisi myös mistä lähistön paikannimi Hytti on peräisin, voisiko se viitata rautahytettiin? Ensimmäisen sivun kartalla on myös nimi Pajamäki.

Lisätutkimukset

Vaikka raudanvalmistusuuni on arvattavasti hajonnut, on mahdollista täydentävin lisäetsinnöin saada lisätodisteita raudanvalmistuksesta. Otollisia paikkoja ovat nykyisen pellon jyrkkäreunaisten reunojen lähiröykkiöt ja kivikasat.